

Для Бібліотеки газети «День» «Сила м'якого знака» є свого роду кульмінацією. Протягом останнього десятиліття «День» видав одинадцять книжок, присвячених осмисленню ключових тем для щойно відтвореної Української держави. Перша з них - «Україна Incognita» (2002 рік) була перевидана вже чотири рази. Саме вона дала назву нашій книжковій серії. Загальний наклад видань Бібліотеки «Дня» (включно із новою) — 60 500 екземплярів.

Авторитетні науковці, громадські та культурні діячі, політики вважають: «День» та «Україна Incognita» стала явищем. І не лише в Україні, а й на пострадянському просторі.

«В одному з перших дипломатичних рейсів на Гельсінкі мені до рук потрапила газета «День» англійською мовою. Це було проривом, оскільки інші газети комплексували, не хотіли, не знали англійської, а тому не видавали англійської версії. Свого часу мене вразили перші книжки, видання яких започаткувала Лариса Івшина. Це була дійсно цікава історія, тому що не радянська... Світоглядні прориви, наприклад про Переяславську раду, у мене відбулися завдяки «Дню».

Валентин НАЛИВАЙЧЕНКО, голова політради «Нашої України», «День» №132-133 від 29 липня 2011 року.

«Книги бібліотеки «Дня» мають бути в усіх крупних та авторитетних університетах світу. Газета «День» є однією з дуже небагатьох, яка розуміє, що історія є частиною нашого суспільства».

Марта ДИЧОК, викладачка кафедри історії та політичних наук в Університеті Західного Онтаріо, співробітниця Центру європейських, російських та євразійських студій при Торонтському університеті.

2008 року книги «Дня» отримали гриф Міністерства освіти і науки України «Для використання у навчальному процесі». Нова книжка — «Сила м'якого знака» — це, як зауважує головний редактор «Дня» Лариса Івшина - «підручник» для всього суспільства. Після двотомників «Екстракт-150» та «Екстракт+200» (з'явилися відповідно в 2009 та 2010 роках), що переважно присвячувалися новітній історії України, у «Силі м'якого знака» ми йдемо на історичне заглиблення, яке **Лариса ІВШИНА** пояснює так:

«Для того, щоб так глибоко «пірнути», треба було пройти необхідні етапи підготовки до» занурення». Перший підхід до теми відчуженої української історії ми зробили ще в книзі із компромісною назвою «Дві Русі», що вийшла майже десятиліття тому... З одного боку, «Сила м'якого знака» випереджає час, з іншого – вона дуже вчасна на фоні крупних політичних процесів, які відбуваються на пострадянському просторі. Вони підштовхують українців до пошуку опори саме в нашій історії. Її могутність дає нам абсолютно інший вимір, в якому ми не лише конкурентноздатні, але й дуже цікаві – і для Росії, і для Європи, і для самих себе. Жити в своїй історії – ознака здоров'я будь-якої нації. А для українців наша історія – щеплення гідністю, що вимагатиме адекватної поведінки в повсякденному житті. Саме тому я вважаю, що цією дорогою, яку подолав «День», належить пройти всім, а найперше - українській журналістиці,» - наголошує головний редактор «Дня».

Книга «Сила м'якого знака» - це знакові тексти відомих вчених, публіцистів — авторів, експертів і журналістів «Дня». Серед них – Валерій Степанков, Анатолій Свідзинський, Дмитро Степовик, Григорій Півторак, Оксана

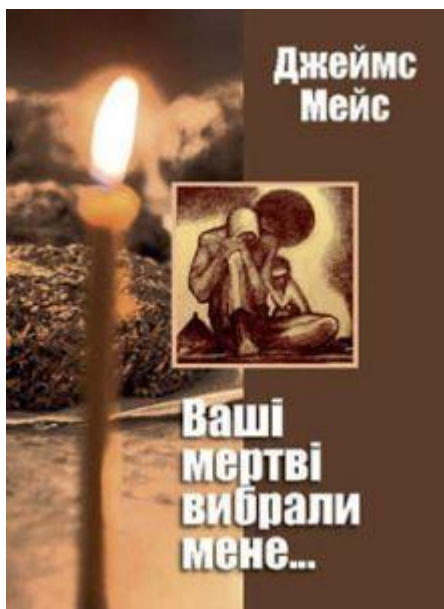
Пахльовська, Петро Кралюк, Сергій Кот, Кирило Галушко, Олександр Палій, незмінний ведучий рубрики «Історія та Я» Ігор Сюдюков. У виданні ви знайдете також матеріали, на жаль, уже покійних Клари Гудзик та Сергія Кримського.

«Сила м'якого знака» - це книга про боротьбу за ім'я та спадщину як боротьбу за майбутнє. У розділах «Витоки», «Постаті», «Московські збирачі земель», «Русь і Москва: нащадки» автори говорять про киеворуську державотворчу, культурну та духовну спадщину, про те, як її привласнювали та перекроювали, як ці спроби повторюються сьогодні та про те, як Сила м'якого знака щоразу пробивається, а Руська правда залишається непорушною.

*«За тих інформаційних умов, в яких нині перебуває українське суспільство, такі видання, як «Сила м'якого знака», вкрай потрібні, — вважає історик, один із авторів книги **Сергій КОТ**. — Проблематика спадщини давньоруської держави надзвичайно важлива. Не з огляду на амбіції і самолюбство. Ми справді належали до когорти тих держав, що визначали долю Європи. Але йдеться про те, що між Україною і Росією ведеться тривала боротьба за київську спадщину. Цей наш період Москва поцупила собі ще кілька століть тому. Її знахабнілість нині набирає нових форм. Наприклад, відзначення 1150-річниці російської державності. А насправді Київська Русь — один із каменів нашого самоусвідомлення. Тому що в світі відчувається інтерес до неї як до цивілізаційного високодуховного спадку. Як до первооснови багатьох культурних явищ в європейських країнах. Щоправда, чимало наукових розвідок про ті часи й не згадують про нас, адже виходять на замовлення і коштом РФ. Ясна річ, ми не можемо стояти осторонь. Це — наша боротьба!»*

До речі, цього року газета «День» здійснила ще один важливий проект — запустила історичний електронний журнал «Україна Incognita» — для популяризації непростой української історії в доступному форматі.

Видання книги «Сила м'якого знака» та створення нового веб-ресурсу ми присвячуємо 20-річчю української Незалежності, а також 15-річчю газети «День».

...В останню суботу листопада все більше свічок пам'яті у вікнах і на майданах. За останні роки українці багато дізналися про самих себе і про свою непросту історію. І дедалі більше дізнається світ. Багато країн, парламентів і світових прогресивних діячів визнали Голодомор 1932–1933 років в Україні геноцидом. Все це сталося вже без Джеймса. Але багато в чому завдяки йому.

«... і всі новодоступні документи, і новітні дослідження не змінили основного портрета подій, який я дав у 1982 році на Міжнародній конференції про Голокост і геноцид. Я переконаний, щоб централізувати повну владу в руках Сталіна, потрібно було знищити другу радянську республіку, а отже, вигубити українське селянство, українську інтелігенцію, українську мову, українську історію у розумінні народу, знищити Україну як таку. Калькуляція була дуже простою і вкрай примітивною: нема народу, отже, нема окремої країни, а в результаті нема проблем. Така політика в

класичному розумінні цього слова означає ГЕНОЦИД» (Джеймс Мейс «Ваші мертві вибрали мене...» «День», 12. 02. 2003 р.).

Джеймс Мейс таки став повноправним учасником українського політичного і культурного дискурсу, чого так пристрасно прагнув і чого домагався практично з перших днів свого перебування в Україні. Джеймс напружено шукав разом з усіма чесними українськими ученими, журналістами, аналітиками відповіді на непрості запитання, поставлені перед Україною. Серед учасників українського інтелектуального процесу Джеймс Мейс таки різко виділявся: темпом, фундаментальною освіченістю, ерудицією і беззаперечним полемічним талантом. Його робота в англomовному тижневику газети «День» давала йому можливість бути в курсі гарячих політичних новин, він добре знав обставини побуту пересічних українських громадян, те, що він був одружений з українською письменницею, відкривало йому безпосередній доступ до культурної і мистецької еліти, тісні зв'язки з українською еміграцією давали йому можливість відслідковувати настрої іноземців щодо України, окрім того, він підтримував безпосередні зв'язки із відомими сучасними вченими за кордоном і був у курсі останніх надбань світової інтелектуальної і філософської думки в таких галузях, як конфліктологія, теорія розвитку націй і етносів, а найважливіше — геноцидознавства, саме в цій суспільствознавчій дисципліні він займав провідне місце серед учених світу. Ці та багато інших факторів зумовили те, що він чимало проблем озвучував першим. Серед дослідників української проблематики він першим вловлював загрози і ризики, які поставали, або можуть постати перед молодого українською державою. В його публікаціях немає ані натяку на надмірний дидактизм чи резонерство. Це був точний і почасти безпощадний зріз певної проблематики, підкріплений вагомими аргументами, часовий і просторовий її вимір.

Події в Україні Джеймс Мейс розглядав насамперед під кутом творення громадянського суспільства, що від самого початку було основною метою і газети «День».

Побудова суспільства вільної людини — лейтмотив його інтелектуальних пошуків, альфа і омега його творчості. Його історичні ретроспективи спрямовані не в минуле, а в майбутнє. А порівняння і паралелі з досвідом інших народів, інших держав викликані не стільки тим, щоб показати, що добре там, де нас немає, а прагненням висвітлити, що можуть українці запозичити, адаптувати, вдосконалити відповідно до викликів і ризиків, які стоять перед Україною. Він шукав відповіді в її історії — звідси аналіз політичних причин Голодомору, розвиток його концепції про постгеноцидне суспільство. Це своєрідна діагностика причин патологій у духовному, економічному і політичному розвитку країни. Чіткі і точні рекомендації шляхів виходу із всеохопної кризи, яка поширюється з наростаючою швидкістю на ті автономні анклавні життєдіяльності суспільства, які у нормальних країнах є прерогативою суто громадських організацій, об'єднань, спілок, вистраждані і продумані. Джеймс сам визнає у, може, найемоційнішій своїй статті «Ваші мертві вибрали мене...», що не все було зроблено Комісією Конгресу США, яку він очолював, щоб донести до світу правду про пережитий геноцид українцями: «Цього болю і цього жаху ми не витримали...», він попереджає, що розмовляти сьогодні зі світом з позиції народу-жертви — марна справа. Але щоб рухатися далі — потрібно засвоїти уроки історії громадській спільноті та політикам. Вільне слово — основний інструмент цього засвоєння. Без вільної преси (а я б ще додала — високопрофесійної!) неминуче затухання творчої енергії суспільства. В цьому плані надзвичайно симптоматичними є його постійне звертання до мовної проблеми. Він добре знав усі напрацювання еміграційної інтелектуальної думки з цього питання, особливо часто звертався до творчої спадщини Івана Лисяка-Рудницького, який з жахом спостерігаючи русифікаційні процеси на материковій Україні, все ж вірив, що навіть

повністю зросійщена Україна ніколи не стане Росією, ніколи не полишить своїх державотворчих устремлінь. «Не так», — стверджував Джеймс, полемізуючи з видатним американським дослідником, збіднення навіть однієї культури, зникнення навіть однієї мови — великий удар по всьому цивілізаційному розвитку. Багатство цивілізації у різноманітності мов, культур, звичаїв. Зменшення сфери вживання української мови він вважав трагедією, наслідком геноциду, пережитого народом. На його позиції не в останню чергу позначилося його щире захоплення літературою «розстріляного відродження», творчістю Миколи Хвильового, якому він присвятив свою фундаментальну розвідку, Миколи Зерова, Валер'яна Підмогильного... Він точно відслідковував усі історичні процеси, пов'язані з мовним питанням. Його тривожило, чому українська мова, виживши в гоніння царату, почала швидко здавати свої позиції у новітній російській радянській імперії. Джеймс сам мав тверді переконання та принципи і не сприймав позицію немалої частини сучасних українців, які в уже незалежній Україні зрікаються рідної мови заради мови нібито престижнішої чи моднішої. Він пояснював це прямим впливом культурного вандалізму, тяглістю постгеноцидних процесів і безпосереднім тиском колишньої метрополії, яка, оговтавшись від втрати своїх колишніх домініонів та сателітів, почала швидко продукувати нові, але по суті давні імперські ідеї. Джеймс Мейс у статті «Ленін без України» писав, що Росія легко змирилася у 1918 році з колонізацією України німцями, але незалежну Україну, хай навіть з ідентичною ідеологією, однаковим суспільним ладом Росія ніколи б не визнала і не сприйняла. Саме в цьому і полягала фундаментальна помилка та історична провина представників українського націонал-комунізму, котрі своїми поступками більшовикам уможливили, а по суті стали спільниками в розгортанні трагедії біблейських масштабів в Україні.

Треба зазначити, що з великими труднощами, але все ж сьогодні ми спостерігаємо значний поступ у сфері вживання української мови, українська книжка поступово відвойовує свого читача. І тут справді мав рацію Джеймс,

коли співвідносив мовне питання з питанням політичним, а питання європейського вибору напряду пов'язував з еволюцією національної свідомості українців і зміцненням ідентичності.

Джеймс пильно приглядався до економічних процесів, які розгортаються в економіці, до формування вільного ринку. Він один з перших підмітив переростання корумпованих схем на щось значно більше і страхітливіше. Сьогодні можна сказати, що у нашій країні немає корупції. Вона була раніше. А для багатьох тепер це вже спосіб життя. І потрібно негайно з нього вибратися. Це складно, але можливо.

Джеймс у своїх статтях пояснював причини української клептократії, виводив її з ненормального розвитку союзної економіки загалом. Він попереджав, що метастази минулого можуть відкинути Україну на узбіччя світового і європейського розвитку, а непослідовність політиків усе глибше затягує економіку і фінансову систему у «тінь». Чітко можна простежити по публікаціях, починаючи з 1993 року, як його надії на декомунізацію України, очікування своєрідного ідеологічного і духовного очищення змінюються у його статтях настроями глибокого розчарування і болю. Він розумів, що час безнадійно втрачено і тепер лише кропітка робота з молоддю може надати нового старту надіям і вивести українську державу з «зачарованого кола ідола», тобто убезпечити від її нового інфікування черговими тоталітарними моделями.

Джеймс щотижня писав своєрідний аналітичний щоденник буття України на переломі. Пристрасні, щоразу з інтелектуальною «родзинкою», гумором, м'якою іронією, а часом сумом — колонки в газеті «День» ставали подією для читачів в Україні і за кордоном. До речі, зібрані в книжку «День і вічність Джеймса Мейса», вони викликали велике зацікавлення і ми включили їх у нове видання. Безцінна спадщина. Особливо для молоді. Хочу згадати про одну із найсильніших статей Джеймса Мейса «Повість про двох журналістів» («День», 15. 07. 2003 р.). Це вражаюча історія про боротьбу

добра зі злом, яке постійно видозмінюється. Ця класична праця повинна стати хрестоматійною для кожного, хто хоче присвятити себе професії журналіста.

Джеймс ніколи не був песимістом. Він щиро вірив у життєздатність українського народу. Проте він вважав, що самої терплячості, здатності адаптуватися до складних життєвих умов недостатньо. Потрібно швидко вчитися і швидко діяти. Потрібно перестати постійно йти на поступки у кардинальних пунктах життєдіяльності на угоду зовнішнім чи внутрішнім чинникам. Прекрасне слово «злагода» — почасти лише маскує глибинні конфлікти й іноді треба відкрити наріви, щоб ефективно лікувати від інфікування всього організму. Він достить прохолодно ставився до таких слів, як «реформа», «стабільність», взагалі до намагань прикрити фіговим листком демократії власну неспроможність. Тому такі високі вимоги він ставив перед українськими елітами, тому так нещадно критикував її представників за млявість, нерішучість. Пишучи в «День», виступаючи на круглих столах, конференціях, перед студентами, він хотів «лікувати» відірваність частини суспільства від світового інтелектуального дискурсу.

У цій книзі вперше зібрані маловідомі статті Джеймса Мейса, які окреслюють саме той широкий контекст, без усвідомлення якого незрозумілі причини і тенденції, що спричинили катастрофу 1932–1933 років. Джеймс завжди пам'ятав своїх попередників у дослідженні історичної правди: Василя Барку, Івана Багряного, Володимира Маняка, Лідію Коваленко. І йшов далі.

Президент Віктор Ющенко підняв правду про Голодомор на рівень державної політики. Вже немає дефіциту інформації. Тепер кожен може дізнатися, як це було. Розуміти чи не розуміти, сприймати чи не сприймати — це вже моральний вибір. І моральна відповідальність.

Але так само важливо зрозуміти і ЧОМУ це все було.

У книзі ви знайдете думки людини, яка дуже глибоко вивчила помилки українських політиків початку ХХ століття: поразку УНР, невміння об'єднатися навколо єдиного найсильнішого лідера, романтизм лівих вождів, що не змогли, як, наприклад, Пілсудський, вийти з «червоного трамваю» на зупинці «державність». І наступною «станцією» – були Соловки, Гулаг. «Розстріляне відродження» і мільйони не відспіваних могил по всій Україні й Кубані. Я особливо хочу звернути увагу на Джеймсові статті «Політичні причини Голодомору в Україні (1932–1933 рр.)», «Україна як постгеноцидна держава», «Буремний дух «розстріляного відродження», «Великий експеримент (до історії національного комунізму в Україні), «Ленін без України, або Дмитро Волкогонов як дзеркало російської демократії», які надзвичайно важливо не лише прочитати, а й добре вивчити тим, хто хоче знати не лише трагедійну арифметику жертв, а й політичні причини катастрофи, і зробити висновки з цього. Після Голокосту, — пише Андрій Григоренко* у спогадах про свого батька генерала Петра Григоренка, — євреї отримали свою державність. Думаю, що українці після трагедії ХХ століття повинні зрозуміти, що для нас недостатньо просто отримати державу, нам треба докласти зусиль, щоб вона була ефективною, мала сильну політику безпеки. І ще один висновок полягає в тому, щоб передати наступним поколінням: ми ніколи не допустимо, щоб через будь-які протиріччя — псевдокласові, релігійні чи регіональні — українці «їли» один одного.

Робота Джеймса Мейса в «Дні» — це своєрідна лабораторія кристалів, які потребують дослідження. І можна «розчинити» один міліграм екстракту і наситити цим величезні аудиторії. Для цього потрібні подвижники, які захочуть написати наукові роботи, зняти фільми (і вони вже знімаються)... Це — частина тієї роботи по відтворенню, оздоровленню, еволюції. Бо постгеноцидність — це не на віки. Вона лікується любов'ю, добром, знанням, терпінням... Час і зусилля — основний рецепт.

Лариса

ІВШИНА

1 серпня 2008 року, Київ

ПІДТРИМАЙ «ДЕНЬ»

Сила м'якого знака

Заснована 2002-го, «Бібліотека газети «День» щороку представляє новинку, а то й дві. Цього разу — книжку «Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди», до речі, дванадцятую за рахунком. Як зауважує головний редактор газети «День» Лариса Івшина, «Сила м'якого знака» — це «продовження історичного «серіалу» «Дня», який значно цікавіший за все те, що змушені були дивитися українці по «ящику». Просто тому, що він — про наше життя. І тому, що історія — це наука не про минуле...». Ця книга — спроба «Дня», наших авторів, експертів і журналістів дослідити, як обкрадали українську історію, чого це коштувало українцям і чому ці спроби, попри все, провалилися.

Екстракт +200

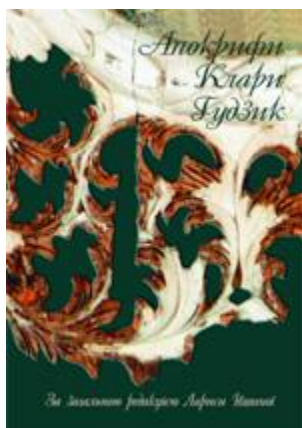
«Екстракт +200» з'явився як необхідність продовження вдумливої розмови газети «День» зі своїм читачем про те, з яких історичних обставин вийшло українське суспільство і до яких наслідків призводить хронічне «прогулювання» уроків історії. Цю розмову «День» започаткував ще 2002 року, перенісши найцінніші статті з розділу газети «Історія і Я» на сторінки книги «Україна Incognita», яка дала початок масштабному проекту – Бібліотеці газети «День». Автори ідеї поставили перед собою задачу – підтримати живе і розумне в суспільстві. Зосередившись спочатку на вузлових питаннях давньої історії України, на відносинах українців з найближчими сусідами, згодом редакція зрозуміла, що назріла потреба осмислення новітньої історії – що відбулося з Україною та світом за останні десятиліття? Так з'явився збірник знакових статей «Дня» «Екстракт 150». І його логічне продовження – «Екстракт +200».

Екстракт 150

Книга «Екстракт 150» — знакові статті, які показують унікальний шлях, що разом зі своїми читачами пройшла газета «День». Це — лабораторія творчих підходів практичної журналістики і громадської діяльності. Це — досвід створення і «виращування» громадянського суспільства у період повернення до європейського дому із пострадянського стану. Це — впровадження стандартів якісної преси... 150 текстів, вміщені у цій книзі, по суті, знищують алібі тих, хто стверджує, що він нічого не чув, не знав і не бачив. «Короткий курс» газети «День» — для тих, хто досі робив вигляд, що справа — лише у забаганках історії (а не в персональній зрілості громадян), можливість подивитися на попереднє десятиріччя іншими очима. Для тих, хто каже, що інакшої долі Україна мати не могла. А ми наполягали і наполягаємо, що могла. І цей «екстракт» — наш неспростовний аргумент.

Апокрифи Клари Гудзик

Книга посіла одне з чільних місць у всеукраїнському рейтингу „Книжка року-2005” у номінації сучасна есеїстика, критика”. Отримала нагороду за художнє оформлення, за виразну обкладинку. Релігія — основна тематична спеціалізація Клари Гудзик. Разом з тим, вона добре обізнана в історії, філософії, мистецтві та літературі... Як зауважує Клара Пилипівна, журналістика – ремесло-мистецтво – потребує знань і навичок, які не засвоюються за один день. Різноманітні розділи книжки - глибокі, осмислені, історично-ретроспективні, часто – іронічні, а інколи й алегоричні зацікавлять тих, хто цінує життя у всіх його проявах.

День і вічність Джеймса Мейса / Day and eternity of James Mace

Джеймс Мейс — американський науковець — одна із тих постатей, масштаб яких впливає на історію. Він відкрив світові правду про український Голодомор 1932–1933 років, довівши, що ця трагедія була не випадковістю, а страшним злочином радянської влади, і заслуговує на визначення "геноцид". До речі, він – автор акції «Свічка у вікні», яка з року в рік в останню суботу листопада – день пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій — все масштабніше проходить по всій Україні. Книжка «День і вічність Джеймса Мейса», що вийшла українською та англійською мовами, — це, фактично, перша в Україні збірка праць дослідника, що раніше друкувалися на сторінках «Дня». (З 1997–го по 2004–й Джеймс працював у нашій газеті). Із його статей та колонок постає суцільна картина як минулого України, так і її сучасності, а часом автор навіть заглядає у майбутнє, досить точно передбачаючи події, що сталися вже після його передчасної смерті в травні 2004 року. Крім того, видання включає в себе спогади про нього написані друзями та співвітчизниками із обох його батьківщин: рідної - Америки — та названої – України. Книжка має електронну україномовну версію.

Війни і мир / Wojny a pokoј

«Війни і мир» – таку формулу взаєностосунків України і Польщі від давнини до сучасності пропонує ця книжка, що вийшла українською та польською мовами. Прогресивні українські та польські політологи, історики, філологи, філософи, письменники, деякі з яких, до речі, є авторами «Дня», зробили спробу оглянути й проаналізувати найважливіші події та явища, що відзеркалюють складну минувшину двох народів–сусідів, розібратися в уроках історії, важливих як для сьогодення, так і для перспективи, виділити в історичному потоці знакові постаті.

Гортати книжку

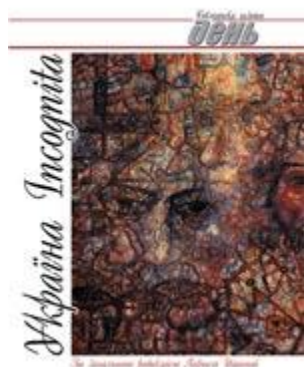
Дві Русі / Две Руси

Україна і Росія... Країни, такі близькі одна одній (настільки, що й досі живе і «процвітає» дуже небезпечний міф про одну країну, один народ, одну спільну історію і, отже, логічно продовжуючи, спільну державу), проте водночас такі різні! Чи все ми знаємо про їхнє минуле «спільне» й не зовсім? Чи всі історичні міфи, стереотипи й просто забобони подолано у свідомості

українців та росіян? А цей процес є вкрай необхідним і, віримо, неминучим! У цій книжці без упереджень(!) йдеться про українсько–російські відносини (політичні, військові, культурні) з часів Києво–Руської держави і до наших днів. «Дві Русі» відзначена почесним дипломом Всеукраїнським літературним конкурсом «Коронація слова» — за популяризацію української історії. Користується стабільним попитом. Розкуповується буквально за день на вітчизняних книжкових ярмарках. Й не тільки. На щорічній Московській книжковій виставці щоразу викликає ажіотаж. «Пережила» вже п'ять перевидань!

Україна Incognita / Украина Incognita

Історія життя яскравих особистостей – як всесвітньо визнаних, так і маловідомих, – чиї імена уславили Україну й нерозривно пов'язані з нею. Історія життя українського народу протягом віків, у ті епохи, коли він підносився до висот історичної творчості, і тоді, коли страждав під ярмом тотального деспотизму. Історія духовних звершень українців – будівничих нетлінних соборів, живописців, композиторів, воїнів, поетів... Книгу об'єднує думка: ми всі – спадкоємці сотень поколінь людей, що жили на українській землі до нас. Історія не повинна бути Terra Incognita: це наша відповідальність перед нащадками, перед майбутнім. Книжка «Україна Incognita» відзначена почесним дипломом Всеукраїнським літературним конкурсом «Коронація слова» — за популяризацію української історії. Її по праву можна назвати бестселером – «пережила» вже п'ять перевидань!